

13. ОТП НА ЕС И БЪЛГАРИЯ

- 1. Отражение на присъединяването върху регулирането на търговията**
- 2. Отражение върху търговската специализация**
- 3. Дял на ЕС във външната търговия на България**

А) България като субект на ОТП

След присъединяването си към Европейския съюз на 1.1.2007 г. България е непосредствен участник в изработването на Общата търговска политика на Съюза чрез решенията на Съвета на ЕС и чрез становищата на други органи и институции, където има български представители.

Б) България като обект на ОТП

Същевременно нашата страна е и обект за въздействие на Общата търговска политика. Територията на България вече е неразделна част от единното икономическо пространство на Съюза, в това число и от единната митническа територия на Съюза, всички икономически субекти в рамките на това пространство са задължени да спазват съюзните правни норми, в това число и в областта на Общата търговска политика и митническия съюз.

България възприе:

- ✓ Експортно-импортния режим на ЕС (Митническият кодекс на ЕС и правилника към него, регламентите и всички правни норми от ТАРИК);
- ✓ Общите защитни мерки – антидъмпингови, антисубсидийни, срещу порочни търговски практики на трети страни;
- ✓ Задълженията на ЕС в рамките на СТО и УНКТАД (Общата система за преференции)
- ✓ Позициите на ЕС на многостранните търговски преговори;
- ✓ Общата митническа тарифа на ЕС и всички правни актове, свързани с общите мита.

По-специално се отразиха на регулирането на нашата търговия (особено на вноса) следните норми и договорености на ЕС:

- При текстила - споразумението с Китай от 2007 г. за ограничаване на темпа на ръста на вноса на китайски текстил в ЕС
- При вноса на стомана - количествените ограничения по вноса на стомана, договорени с Русия и Украйна
- Системата за засилено наблюдение, въведена за т. нар. трети страни, които са извън СТО (преди наричани “страни с държавна търговия”)
- Прилагането на по-строгите санитарни и ветеринарни изисквания на ЕС при експорта на храни, особено на храни със животински произход
- Експортното субсидиране на определени аграрни продукти в рамките на Общата селскостопанска политика на ЕС

- Поетите в рамките на Споразумението за селското стопанство ангажменти на ЕС за увеличаване на достъпа до пазара на ЕС за някои аграрни стоки, особено за такива, произвеждани в развиващи се страни
- Прилагане на сключените от ЕС споразумения за взаимно признаване на тестовете и резултатите от изпитвания за допускане до вътрешния пазар
- Отпадането на преференциалното третиране на българския експорт в страните от ОИСР извън ЕС и в Русия и Беларус на базата на техните ОСП.
- Присъединяването чрез ЕС към Споразумението на ОИСР по държавните поръчки
- Споразуменията за свободна търговия с редица страни извън Европа – Мексико, Чили, ЮАР, Южна Корея и др.

В) Съществени различия при митата

Тъй като при предприсъединителният процес до 2007 г. у нас вече беше извършена хармонизация на законодателство с това на ЕС, то основните промени, свързани с въвеждането на експортно-импортния режим и правилата за защитните мерки вече бяха въведени. Ето защо най-големи реални промени се очакваха от въвеждането у нас на Общата митническа тарифа на ЕС.

Ефектът беше съществено намаляване на митата. Нашата икономика беше, а и остава до е една развиваща се икономика, както от гледна точка на нейната структура, така и от гледна точка на равнището на производителността на труда и на доходите. Това състояние на нещата безспорно рефлектиреше до 2007 г. и върху нашата митническа политика.

Степента на либерализация на търговията при нас беше, до встъпването ни в ЕС, значително по-слаба от степента на търговска либерализация, достигната в ЕС.

Сравнение между митата, прилагани от България и от ЕС

	БЪЛГАРИЯ, %	ЕС, %
средна ставка при третиране "най-облагодетелствана нация" (MFN)	11.55	6.5
тарифни линии, за които MFN е под 10 %	68	82
средно аритметична ставка за промишлените стоки	8.67	3.7
средно аритметична ставка за селскостопанските стоки	22.89	16.5
диапазон на тарифна защита	от 0 % до 110 % като <i>ad valorem</i> еквивалент	от 0 % до 209.9 % като <i>ad valorem</i> еквивалент
диапазон на тарифна защита за промишлените стоки	до 27	до 14
диапазон на тарифна защита за селскостопанските стоки	до 110	до 209.9

Г) Съхраняващо се национално регулиране

Независимо от включването на страната ни след 2007 т. в единната митническа територия на ЕС се запазиха и някои елементи на национално регулиране в областта на митническата и търговската политика. Те се изразяват най-вече в следните области:

- ✓ При определянето на структурата на националната митническа служба. У нас това е Агенция „Митници”, която е „централизирана административна структура към министъра на финансите”.
- ✓ Относно изискванията и начина на прилагане на опростената митническа процедура, включително и по електронен път.
- ✓ Относно условията за използване на митнически агенти. В някои държави-членки като Белгия и Холандия тяхното използване е задължително, в други като България и Германия не е.

- ✓ При определянето и налагането на санкции за митнически нарушения, както и при изземването на стоки в полза на държавата (например при нарушения на интелектуалната собственост).
- ✓ Насърчаването на експорта. В ЕС то е насочено главно към малките и средни предприятия. У нас с него се занимава Изпълнителната агенция за насърчаване на малките и средни предприятия. В някои държави-членки, като Гърция, Чехия, Финландия и др. има специални агенции за насърчаване на търговията, което на практика означава насърчаване на експорта.
- ✓ Регулирането на дейността на свободните (безмитни) зони и свободните складове на територията на България.
- ✓ Виж сайта на Агенция „Митници”

<http://www.customs.bg>

2. Отражение върху търговска специализация

А) Индекси на търговска специализация (2010 г.)

За да се установи комбинираното въздействие на настъпилите промени след присъединяването ни към ОТП на ЕС върху търговията на България (експорт и импорт едновременно), е необходимо да се използва по-прецизен инструментариум. За тази цел може да се използва индексът за търговска специализация

$$TS_{ij} = \frac{\frac{x_{ij}}{X_{wj}}}{\frac{m_{ij}}{M_{wj}}}$$

където TS_{ij} е търговската специализация на икономиката на страната i в стоковата група j , x_{ij} е експортът на страната i в стоковата група j , X_{wj} е световният експорт в стоковата група j , m_{ij} е импортът на страната i в стоковата група j , M_{wj} е световният импорт в стоковата група j .

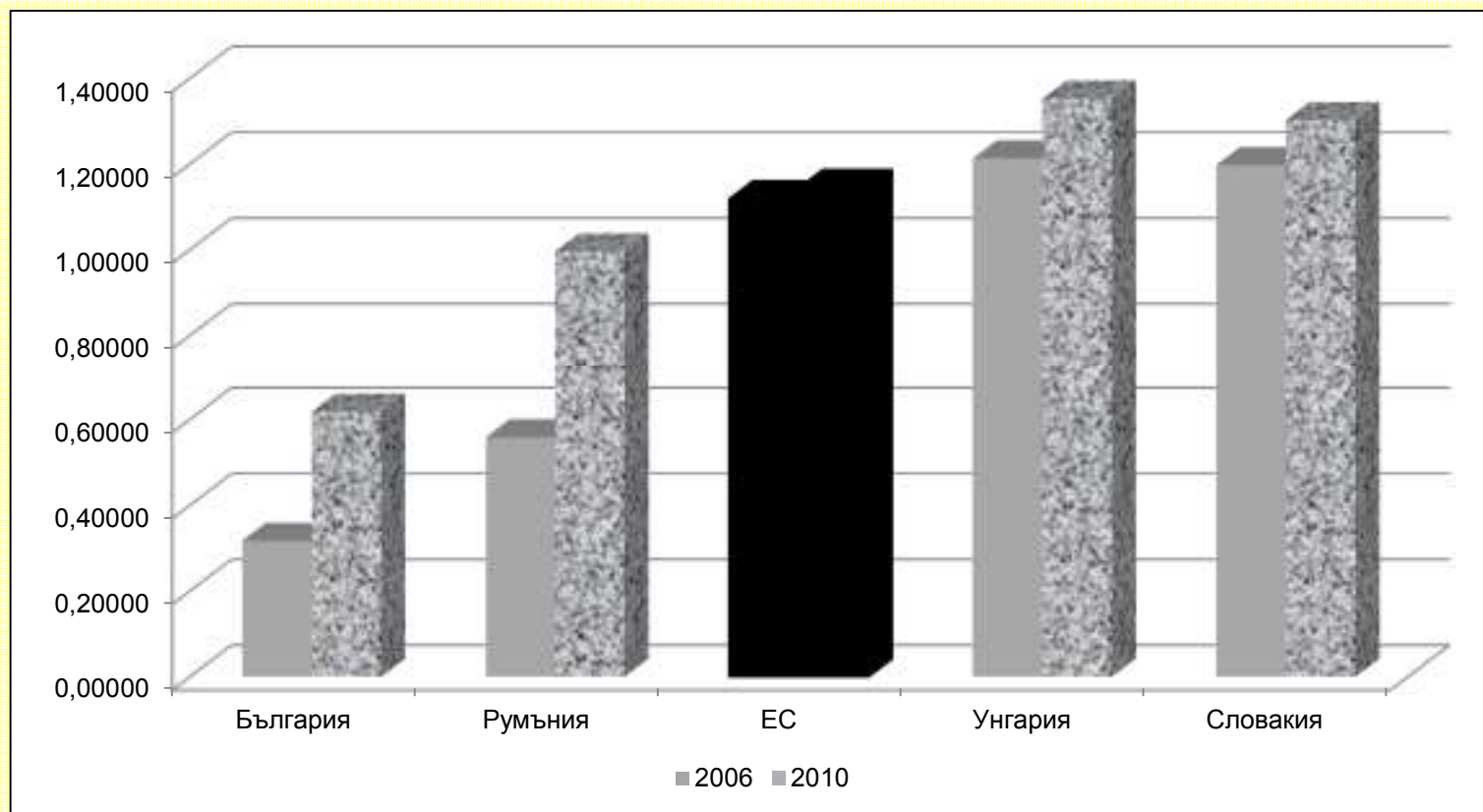
Експортна специализация на ЕС

SITC	Стокова група	$X_{eu}/X_w : M_{eu}/M_w$				
		2003	2006	2008	2010	2013
0+1+4	Селскостопански продукти	0,98	0,68	0,96	1,00	1,06
2	Минерални суровини	0,82	0,77	0,85	0,84	0,87
3	Горива	0,47	0,44	0,45	0,45	0,51
67	Продукти от чугун и стомана	1,14	1,06	1,03	1,13	1,16
5	Химически продукти	1,23	1,21	1,20	1,20	1,22
7	Машини, оборудване и превозни средства	1,10	1,12	1,15	1,14	1,25
65+84	Текстил и облекло	0,83	0,79	0,78	0,74	0,98
8-84	Други готови продукти (санитарни артикули, мебели, осветителна техника, обувки, медицинска и оптична апаратура, часовници, фотографска апаратура и др.)	1,11	1,08	1,04	1,04	0,91
9+61+6 2+63+ 64+66+ 68+69	Други продукти, необхванати по-горе (цветни метали, дървен материал, хартия, военна продукция и др.)	0,73	2,55	0,81	0,75	1,41

- За България стойностите на индекса за специализация в глобалната търговия са както следва:
 - суровини – 1,26
 - аграрни стоки – 0,94
 - други готови стоки (вкл. текстил и облекло) – 0,79
 - химически стоки – 0,53
 - горива – 0,46
 - машини и оборудване, вкл. транспортни стоки – 0,33

- ✓ Може да се направи обобщаващ извод, че сближаването на експортната специализация на държавите-членки на ЕС е обективен процес.
- ✓ Той е свързан с редица фактори, сред които могат да се посочат: засилването на вътрешноотрасловото коопериране и вътрешносъюзната търговия, по-голямото движение на капитали в рамките на единното икономическо пространство, провеждането на обща търговска политика, въвеждането на единна регулация по различни направления на производството и търговията.
- ✓ Особено силно е изявен този процес там където ЕС има подчертано силни глобални позиции – машиностроенето и химическата промишленост.
- ✓ **За България обаче този процес на сближаване на експортната специализация е твърде бавен.**

Стойности на индекса за експортна специализация по стокова група „Машини, оборудване и превозни средства”

3. Дял на ЕС във външната търговия на България

Актуално положение при експорта на стоки от България (млн. евро, 2016 г.)

Период	2012	2013	2014	2015	2016
ЕС	12237,9	13351,1	13764,6	14852,7	15928,7
Франция	830,0	960,1	948,0	976,0	1063,2
Германия	2126,5	2741,3	2655,2	2893,7	3213,8
Гърция	1494,6	1546,0	1481,7	1510,7	1650,3
Италия	1763,8	1925,3	1981,3	2137,3	2170,2
Великобритания	398,3	469,1	489,0	586,2	593,1
Румъния	1674,1	1720,0	1748,1	1887,6	2069,1
Извън ЕС	8532,3	8920,3	8340,3	8129,6	7647,1
Русия	562,5	582,9	526,8	400,6	344,0
Турция	1957,7	2004,2	2076,6	2006,2	1888,8
Македония	392,6	351,4	358,8	385,8	394,1
Сърбия	442,4	372,9	363,7	419,2	391,5
САЩ	370,8	304,2	310,4	367,2	291,6
Китай	595,0	651,2	533,4	536,6	434,8
Грузия	285,1	186,6	184,3	161,8	166,2
Япония	24,2	28,4	28,5	38,7	36,5
СВЯТ	20770,2	22271,4	22104,9	22982,3	23575,8

Делът на ЕС в българския експорт е около 68% (2016). През 2012 г. е бил 59%. Това нарастване говори за постепенно включване на българската икономика в единния вътрешен пазар.

Внос на България (млн. евро, 2016 г.)			
<i>ЕС</i>	<i>14321,9</i>	<i>Извън ЕС</i>	<i>11768,2</i>
Германия	3210,7	Русия	2340,6
Италия	2037,7	Китай	2071,2
Румъния	1395,9	Турция	1595,2
Полша	1054,9	САЩ	509,7
Гърция	988,5	Украйна	401,8
Франция	846,7	Сърбия	398,2
Чешка Република	549,6	Швейцария	302,0
Холандия	533,9	Ирак	249,5
Унгария	536,0	Македония	242,7
Испания	530,6	Чили	214,1
Великобритания	516,5	Казахстан	148,3
Австрия	503,5	Канада	129,2
ОБЩО ВНОС 26090,1			

Делът на ЕС във вноса ни е само 55%. Тази съществена разлика се дължи на големия дял във вноса на три държави: Русия, Китай и Турция. От русия се внасят основно енергоносители – природен газ и петрол. От Китай и Турция текстил и разнообразни потребителски стоки. Търговското салдо в търговията ни в ЕС е положително + 1,7 млрд. евро. Извън ЕС е отрицателно – 4,1 млрд.